

ד"ר רפאל צבי שולמן פרופ' יעקב פליישמן

מוות מוחי

לכבוד העורך,

מכתב שפורסם (באנגלית) בכתב העת Tradition¹ באביב של אשתקד יוצר את הרושם כאילו הולכת ומתגבשת כעת תמימות דעים בין פוסקי דורנו שמוות מוחי הוא מוות ממש. לטענת מחברי המכתב, גם שני גדולי הפוסקים הגרש"ז אויערבאך [שליט"א] זצ"ל, [ויבדל"ח] הגרא"י וולדינברג [שליט"א] זצ"ל, שעד עתה פסקו שמוות מוחי אינו מוות ממש, חזרו מקביעתם הקודמת.

המכתב מצטט את המסקנות של ד"ר שטינברג ממאמרו שטרם פורסם בינתיים פורסם באסיא, אלול תשנ"ד² על דעתו של הגרש"ז אויערבאך [שליט"א] זצ"ל, אך המחברים מתעלמים לגמרי מהפיסקה הראשונה של המסקנות³, והיא:

1. "מוות המוח כפי שנקבע ע"י הרופאים כיום, איננו מספיק לקביעת מות האדם ודינו כספק מת ספק גוסס. לכן אסור לקרב מיתתו של אדם כזה בכל דרך, ואסור להוציא ממנו איברים להשתלה כל עוד לבו פועם, מחשש קירוב מיתתו של גוסס. ודבר זה אסור אפילו לצורך הצלת חולה בפנינו שבוודאי ימות. לפיכך בארץ ישראל שאינם זהירים בכל הפרטים האמורים, והרי יודעים שחייבים להתנהג על פי ההלכה – אסור להיות מועמד לקבל תרומת איברים."

כל הפסקה הזו הושמטה במכתב הנ"ל ובמקומה מופיעה – לאחר משפט הקדמה – הפיסקה השניה כאילו היא הפיסקה הראשונה:

"היו חילופי מכתבים ושיחות אישיות רבים ביני לבין הרב ש"ז אויערבאך בין השנים 1991-1993 שהביאו למאמר כדלקמן מהרב אויערבאך, העומד לצאת לאור באסיא הבא:

1. במצבים הבאים יהיה מותר להוציא איברים להשתלה מאדם שהרופאים קבעו שמת מוות מוחי וכו'."

1. Letter to the Editor, Tendler MD & Rosner F. Tradition 28:3, 1994 -- העורך.
2. אסיא נג-נד, עמ' 5-16. לעיל עמ' 277-288. -- העורך.
3. עמ' 15, שם (לעיל עמ' 287). -- העורך.

עקב הפרסום הנ"ל כתבתי (ר.צ.ש.) להגרש"ז אויערבאך [שליט"א] זצ"ל בשאלה אם אמנם נכון הדבר שחזר בו מקביעתו הידועה שמוות מוחי אינו מוות ממש. תשובתו לא איחרה לבוא:

הרב שלמה זלמן אויערבאך

פעילות ירושלים וחב"א

הפלו רענה ב"ה, יוס

לכבוד ד"ר שולמן הנכבד הי"ו,

אנו מכתבו קבלתי והנני להודיעך שלא שיניתי את דעתי ממה שכתבתי לך (פיוסס באסיא אלול תשנ"ד עמ' 22-23), ועדיין אני חושב שמי שמת מוח מוחי, לפי דין תורה"ק עדיין דינו כספק נוסס אשר החזיז נוסס דינו כשופך דמים, וכל שכן שאין להוציא ממנו שום אבר, וכפי שכתבתי לפרופ' אברהם הי"ו (פיוסס באסיא שם עמ' 26-28) וכמבואר במאמרו של ד"ר שטיינברג הי"ו (אסיא שם עמ' 10-16).

ביקרא דאורייתא ובכבוד רב, אקב"ה

שלמה זלמן אויערבאך

ממשיכים מחברי המכתב הנ"ל ב-Tradition ומשערים שגם הגרא"י וולדינברג שליט"א חזר בו כיון שפסק שמותר לבצע ניתוח קיסרי באשה שמתה מוות מוחי⁴. כתבתי (ר.צ.ש.) גם להגאון שליט"א והוא ענה כדלקמן:

לכבוד הרופא הנכבד ד"ר רפאל צבי שולמן נ"י

שלום רב,

מכתבו קבלתי היום ואני ממחר להשיבו כדלקמן.

נדהמתי לקרוא במכתבו האמירה כאילו חזרתי מפסיקתי לאיסור השתלת לב או שאר אברים לצורך חולה מסוכן שלב התורם פועם ומוחו כולל גזע המוח אינו מתפקד כלל הנקרא "מיתת המוח". ואני מצהיר בזה בגלוי כי כדעתי אז כן דעתי עתה לאסור

4. ראה: הרב יגאל שפרן, הצלת עובר המצוי בגופה של נפטרת – היבטים הלכתיים, ספר אסיא ט', עמ' 274-297, ובדין המפורט בדברי הרב וולדינברג בעמ' 283-285 שם. -- העורך.

דבר זה ע"פ ההלכה ובתקיפות גדולה. וזה לא מכבר חזרתי לכתוב על כך והדפסתי שוב חוות דעתי לאיסורא בספרי שו"ת ציץ אליעזר חלק תשע עשרה סימן נ"ג ובמפתחות ומילואים שבסוף הספר. ולחזיווק הפסק הדפסתי גם חוות דעתם לאיסורא של ידידי הגאונים הגרש"ז אויערבאך והגרי"ש אלישיב שליט"א, ותמה אני איפוא איך החי יכול להכחיש את החי.

לזאת אני מצהיר גלירות כי הפרסום שנכתב בירחון תרדישן השנה בקשר לחוות דעתי בנושא הנ"ל אין לו כל אחיזה.

באעה"ח

אליעזר יהודה וולדינברג

וכדאי שנדע כמה צער גרם המכתב הנ"ל ב-Tradition להגרש"ז אויערבאך [שליט"א] וצ"ל. וכך מעיד הגרי"י נויבירט שליט"א (המעין כרך לה, גיסן תשנ"ה עמ' 3):

"בשנים האחרונות הייתי עד למחלוקת גדולה בעניין מוות מוחי, עם כל הכרוך לזה. הגרש"ז אויערבאך וצללה"ה נתן פסקו, והיה מי שהוא בחו"ל שחלק עליו, כאילו בשם בעל האגרות משה. הרב אויערבאך וצללה"ה לא היסס ודחה את דברי החולק ויש ללמוד את דברי אגרות משה בתשובות לנכון... והנה החולק פירסם ברבים כאילו הרב אויערבאך וצללה"ה חזר בו, וגם כתב על זה מכתב בעיתון בארה"ב. הרב אויערבאך וצללה"ה שלל את דבריו והוא לא חזר בו. אבל החולק נשאר בשלו ושוב הודיע ברבים שהרב חזר בו. והנה הרב אויערבאך וצללה"ה כתב מכתב אחרי הודעותיו הראשונות, שאין הוא חוזר בו, בתאריך המכתב מלפני ארבעה חודשים [המכתב אלי הנ"ל – ר.צ.ש.]. הרבה כאב ועגמת-נפש גרם זה למרן וצללה"ה, הרי יש לדעת את האמת, ולא שמישהו יהפוך את ההלכה, מאמת לשקר. וכאן יש להוסיף שאין זו דעת יחיד של מרן וצללה"ה, אלא כל גדולי ישראל שיבלח"ט שליט"א היו בדעה אחת, כמו הגרי"ש אלישיב, הגר"ע יוסף והגרא"י וולדינברג".

עכ"ל.

בכבוד רב,

פרופ' יעקב פליישמן

ד"ר רפאל צבי שולמן

הערות העורך:

בשיחה יזומה על ידו, אמר לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשנת חייו האחרונה, כי את דעתו המוסמכת בנושא קביעת מוות יש לראות במאמרו המקיף של ד"ר שטינברג, אסיא נג-נד, עמ' 5-16 (לעיל עמ' 277-288). ומשום כך אף ביקש ממני לפרסם את המאמר בהקדם.

לגבי דעתו של הגרמ"פ זצ"ל – ראה אסיא נג-נד עמ' 29-31 (הובא בספר אסיא ז, עמ' 148-הז). תגובתו של הרב שבתי רפפורט להסבר דעתו של הגרמ"פ שלא כדעת הגרש"ז, פורסמה שם לאחר קבלת הסכמתו של הגרש"ז זצ"ל.

מקור: אסיא נו, עמ' 121-123, 1995